C/2025/3947

18.7.2025 г.

РЕШЕНИЕ НА КОМИСИЯТА

от 16 юли 2025 година

за одобряване на насоки относно приключването на програмите за развитие на селските райони на държавите членки, приети за подпомагане от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) за периода 2014—2022 г.

(C/2025/3947)

ЕВРОПЕЙСКАТА КОМИСИЯ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз,

като има предвид, че:

(1) Програмите за развитие на селските райони на държавите членки, одобрени за подпомагане от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) за програмния период 2014—2020 г., бяха приети по силата на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета ([1]) и срокът им на действие беше удължен до 31 декември 2022 г. с Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета ([2]).

(2) Като се има предвид значението на навременното и ефикасно приключване на тези програми за развитие на селските райони, по-специално в съответствие с Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета ([3]), Регламент (ЕС) № 1305/2013, Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета ([4]), Делегиран регламент (ЕС) № 907/2014 на Комисията ([5]) и Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014 на Комисията ([6]), е необходимо да се предоставят подходящи насоки за приключването на тези програми.

(3) Приключването на програмите за развитие на селските райони на държавите членки за периода 2014—2022 г. ще се основава на натрупания опит от приключването на програмите за развитие на селските райони за периода 2007—2013 г. и следва да бъдат предложени опростени процедури, целящи да се надградят най-добрите практики, установени по време на приключването за предходния период.

([1]) Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 487, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj).

([2]) Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 г. за определяне на някои преходни разпоредби във връзка с подпомагането от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) през 2021 г. и 2022 г. и за изменение на регламенти (ЕС) № 1305/2013, (ЕС) № 1306/2013 и (ЕС) № 1307/2013 по отношение на ресурсите и на прилагането през 2021 г. и 2022 г. и Регламент (ЕС) № 1308/2013 по отношение на ресурсите и разпределението на това подпомагане за 2021 г. и 2022 г. (ОВ L 437, 28.12.2020 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2220/oj).

([3]) Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 320, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj).

([4]) Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 549, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj).

([5]) Делегиран регламент (ЕС) № 907/2014 на Комисията от 11 март 2014 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета във връзка с разплащателните агенции и други органи, финансовото управление, уравняването на сметки, обезпеченията и използването на еврото (ОВ L 255, 28.8.2014 г., стр. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/907/oj).

([6]) Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014 на Комисията от 6 август 2014 г. за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на разплащателните агенции и други органи, финансовото управление, уравняването на сметките, правилата за проверките, обезпеченията и прозрачността (ОВ L 255, 28.8.2014 г., стр. 59, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/908/oj).

(4) Целта на насоките е да се улесни процесът на приключване, като се предостави методическата рамка, съгласно която следва да се извърши финансовото уреждане на неизпълнените поети бюджетни задължения на Съюза чрез плащане на окончателното салдо, връщане на недължимо платени суми и/или отмяна на неизползвани бюджетни кредити.

(5) Поради това насоките следва да бъдат одобрени,

РЕШИ:

Член единствен

Одобряват се посочените в приложението насоки на Комисията относно приключването на програмите за развитие на селските райони на държавите членки, приети за подпомагане от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) за периода 2014—2022 г.

Съставено в Брюксел на 16 юли 2025 година.

За Комисията
Christophe HANSEN
Член на Комисията

ПРИЛОЖЕНИЕ

НАСОКИ ОТНОСНО ПРИКЛЮЧВАНЕТО НА ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ ЗА ПЕРИОДА 2014—2022 Г.

1. ОБЩИ ПРИНЦИПИ НА ПРИКЛЮЧВАНЕТО

Програмите за развитие на селските райони на държавите членки, финансирани от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) за програмния период 2014—2020 г., бяха приети съгласно Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета ([1]). Периодът, предвиден в член 26, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, беше удължен до 31 декември 2022 г. с Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета ([2]). Поради това настоящите насоки се прилагат за програмния период от 2014 г. до 2022 г.

Настоящите насоки се прилагат по отношение на приключването на програмите за развитие на селските райони в съответствие с Регламент (ЕС) № 1303/2013 ([3]), Регламент (ЕС) № 1305/2013, Регламент (ЕС) № 1306/2013 ([4]), Делегиран регламент (ЕС) № 907/2014 на Комисията ([5]), Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014 на Комисията ([6]), Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014 на Комисията ([7]) и Регламент за изпълнение (ЕС) № 809/2014 на Комисията ([8]).

Приключването на програмите се отнася до финансовото уреждане (в евро) на неизпълнените поети бюджетни задължения на Съюза чрез плащане (в евро) на окончателното салдо на държавата членка по всяка програма за развитие на селските райони (ПРСР) или до връщането (в евро) на недължимо платените от Комисията суми на държавата членка и до отмяна на плащането (в евро) на окончателното салдо за неизползвани бюджетни кредити.

Всички права и задължения на Комисията и на държавите членки по отношение на финансовото подпомагане остават валидни до приключването на програмите за развитие на селските райони. Приключването на ПРСР не засяга правото на Комисията да приема по-нататъшни финансови корекции или да поиска връщане на недължимо платени суми.

([1]) Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 487, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1305/oj).

([2]) Регламент (ЕС) 2020/2220 на Европейския парламент и на Съвета от 23 декември 2020 г. за определяне на някои преходни разпоредби във връзка с подпомагането от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) през 2021 г. и 2022 г. и за изменение на регламенти (ЕС) № 1305/2013, (ЕС) № 1306/2013 и (ЕС) № 1307/2013 по отношение на ресурсите и на прилагането през 2021 г. и 2022 г. и Регламент (ЕС) № 1308/2013 по отношение на ресурсите и разпределението на това подпомагане за 2021 г. и 2022 г. (ОВ L 437, 28.12.2020 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2220/oj).

([3]) Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 320, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1303/oj).

([4]) Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на регламенти (ЕИО) № 352/78, (ЕО) № 165/94, (ЕО) № 2799/98, (ЕО) № 814/2000, (ЕО) № 1290/2005 и (ЕО) № 485/2008 на Съвета (ОВ L 347, 20.12.2013 г., стр. 549, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1306/oj).

([5]) Делегиран регламент (ЕС) № 907/2014 на Комисията от 11 март 2014 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета във връзка с разплащателните агенции и други органи, финансовото управление, уравняването на сметки, обезпеченията и използването на еврото (ОВ L 255, 28.8.2014 г., стр. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/907/oj).

([6]) Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014 на Комисията от 6 август 2014 г. за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на разплащателните агенции и други органи, финансовото управление, уравняването на сметките, правилата за проверките, обезпеченията и прозрачността (ОВ L 255, 28.8.2014 г. 59, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/908/oj).

([7]) Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014 на Комисията от 17 юли 2014 г. за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Европейския парламент и на Съвета относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) (ОВ L 227, 31.7.2014 г., стр. 18, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/808/oj).

([8]) Регламент за изпълнение (ЕС) № 809/2014 на Комисията от 17 юли 2014 г. за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1306/2013 на Европейския парламент и на Съвета по отношение на интегрираната система за администриране и контрол, мерките за развитие на селските райони и кръстосаното съответствие (ОВ L 227, 31.7.2014 г., стр. 69, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2014/809/oj).

Както беше обяснено по-горе, с Регламент (ЕС) 2020/2220 („Регламентът за преходните разпоредби“), приет през 2020 г., определеният в член 26, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 срок беше удължен до 31 декември 2022 г. (вж. член 1, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2020/2220).

С Регламента за преходните разпоредби се въвежда и възможността за финансиране на програми за развитие на селските райони с допълнителни средства от Инструмента на Европейския съюз за възстановяване (EURI) ([9]) за 2021 г. и 2022 г., за да се преодолеят въздействието на кризата, свързана с COVID-19, и нейните последици върху селскостопанския сектор и селските райони на Съюза. Допълнителните средства по линия на EURI обаче са предмет на определени условия и следователно трябваше да бъдат програмирани и наблюдавани отделно от подкрепата за развитието на селските райони по линия на ЕЗФРСР. Независимо от това отделяне, правилата, определени в Регламент (ЕС) № 1305/2013 (включително правилата за изменение на програмите за развитие на селските райони), в Регламент (ЕС) № 1306/2013 (включително правилата за автоматична отмяна) и в Регламент (ЕС) № 1307/2013, се прилагат, освен ако в Регламента за преходните разпоредби не е предвидено друго. Частта по линия на EURI от програмите за развитие на селските райони за периода 2014—2022 г. ще бъде приключена по същото време като частта по линия на ЕЗФРСР. Всички правила, приложими за средствата по ЕЗФРСР, се прилагат и за средствата по линия на EURI, освен ако не е посочено друго.

В резултат на Регламента за преходните разпоредби програмите за развитие на селските райони за периода 2014—2022 г. бяха продължени с още две години ([10]) (освен за Обединеното кралство), като беше предвидено допълнително финансиране от ЕЗФРСР и EURI и удължен период на прилагане до края на 2025 г. (края на периода на програмите за програмите за развитие на селските райони) ([11]).

2. ПОДГОТОВКА ЗА ПРИКЛЮЧВАНЕТО

2.1. Насоки и подкрепа

Комисията ще си сътрудничи тясно с държавите членки, за да предоставя необходимите насоки и подкрепа в периода до приключването.

2.2. Крайни срокове за подаване на последното искане за изменения в програмите

Процедурите и крайните срокове за изменения на програмите за развитие на селските райони са посочени в член 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014 на Комисията.

2.2.1 *Член 4, параграф 2 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014:*

— Изменения на програмата от вида, посочен в член 11, буква а), подточка i) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, може да се предлагат не повече от четири пъти в рамките на програмния период.

— В рамките на една календарна година и за една програма може да се подава само едно предложение за изменения, в което се съчетават всички други видове изменения, с изключение на 2025 г. 2025 г. е единствената година, през която могат да се подадат повече заявления за изменение, при условие че комбинираните изменения се отнасят изключително за адаптирането на плана за финансиране, включително всички произтичащи промени по плана на показателите. Освен това през програмния период могат да бъдат подадени четири допълнителни предложения за изменения за комбинацията от всички други видове изменения за всяка програма. Държавите членки могат да използват тези допълнителни предложения за изменения през 2025 г., ако не са ги използвали преди това.

2.2.2 *Член 4, параграф 3 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014:*

— Държавите членки трябва да представят на Комисията своето последно изменение по програмата от вида, посочен в член 11, буква а), подточка iii) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, не по-късно от 30 септември 2022 г.

— Останалите видове изменения по програмата трябва да бъдат представени на Комисията не по-късно от 30 септември 2025 г.

([9]) Регламент (ЕС) 2020/2094 на Съвета от 14 декември 2020 г. за създаване на Инструмент на Европейския съюз за възстановяване с цел подкрепа на възстановяването след кризата, предизвикана от COVID-19 (ОВ L 433I, 22.12.2020 г., стр. 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2094/oj).

([10]) Член 1 от Регламент (ЕС) 2020/2220.

([11]) С член 2, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2020/2220 се удължава крайният срок за допустимост на разходите по ЕЗФРСР, определен в член 65, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

2.3. **Подаване на тримесечни декларации за разходите преди приключването**

Държавите членки трябва да продължат да подават тримесечни декларации за разходите по отношение на разходите, извършени от разплащателната агенция, до крайната дата за допустимост на разходите в съответствие със сроковете, определени в член 22, параграф 2 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014. Следователно последната тримесечна декларация за разходите, която трябва да бъде получена от Комисията, е тази за четвъртото тримесечие на 2025 г., като декларацията за разходите за това тримесечие трябва да бъде подадена до 31 януари 2026 г.

Общият сбор от предварителното финансиране и междинните плащания, изплатени от Комисията по съответната програма, не трябва да надхвърля 95 % от общото участие на ЕЗФРСР и EURI, предвидено в съответната програма ([12]). Това означава, че Комисията ще трябва да спре да възстановява разходите по тримесечните декларации за разходи, когато кумулативната сума, платена по дадена ПРСР, достигне 95 % от общото комбинирано участие на ЕЗФРСР и EURI (както е определено в последната версия на решението за одобряване на съответната програма).

След като ПРСР достигне ниво от 95 % от комбинираното общото участие на ЕЗФРСР и EAFRD, Комисията ще пристъпи към уравняване на предварителното финансиране с всяка следваща декларация за разходи. Окончателното салдо за съответната програма ще бъде изплатено или върнато при приключването на програмата.

3. **ДОПУСТИМОСТ НА РАЗХОДИТЕ**

3.1. **Краен срок за допустимост на разходите и приложими общи правила**

Съгласно член 65, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 ([13]) крайната дата за допустимост на разходите е 31 декември 2025 г., което означава, че разходите следва да са направени от бенефициера и да са платени преди 31 декември 2025 г. Освен това разходите ще бъдат допустими за финансиране от ЕЗФРСР (и EURI) единствено когато разплащателната агенция действително е изплатила съответната помощ преди 31 декември 2025 г.

Авансовите плащания за мерки, които не попадат в обхвата на интегрираната система за администриране и контрол („извън обхвата на ИСАК“) ([14]) са разрешени съгласно членове 42 и 45 от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Съгласно член 63 от посочения регламент авансовите плащания трябва да бъдат обезпечени с банкова гаранция или с равностойна на нея гаранция, предоставена от публичен орган. Гаранцията може да бъде освободена, когато компетентната разплащателна агенция установи, че размерът на реалния разход, който съответства на публичната помощ, свързана с операцията, надхвърля размера на авансовото плащане.

Тъй като 2025 г. е последната година от изпълнението на ПРСР, държавите членки трябва да уравнят изплатените на бенефициерите авансови плащания, свързани с приключили проекти от програмния период 2014—2022 г.

В контекста на пренасянето, съгласно посоченото в точка 3.8 по-долу, авансовите плащания, които държава членка не е уравнила до края на 2025 г., следва да бъдат отнесени към текущи проекти, чието финансиране ще бъде осигурено в рамките на стратегическия план по Общата селскостопанска политика (ОСП) за периода 2023—2027 г. съгласно член 155, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115 ([15]).

Всички неуредени/неизползвани авансови плащания за ЕЗФРСР за периода 2014—2022 г. или за EURI, които не са свързани с пренасяне в рамките на стратегическия план по ОСП преди 31 декември 2025 г., трябва да бъдат възстановени от бенефициера, за да се гарантира защитата на финансовите интереси на Съюза. В случай че държавата членка не открие процедура по възстановяване на средства за тези суми преди крайния срок за представяне на окончателния отчет или не декларира самокорекция в окончателния отчет за тази сума, Комисията ще приспадне тези суми от окончателното салдо в рамките на процедурата за финансово уравняване на сметките преди приключването.

([12]) Член 34, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

([13]) Крайният срок, определен в член 65, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, беше удължен с две години с член 2 от Регламент (ЕС) 2020/2220.

([14]) В член 67, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 се изброяват мерките за развитие на селските райони, обхванати от ИСАК. Мерки извън обхвата на ИСАК са мерките, които не са изброени в посочената разпоредба.

([15]) Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 г. за установяване на правила за подпомагане за стратегическите планове, които трябва да бъдат изготвени от държавите членки по линия на общата селскостопанска политика (стратегически планове по ОСП) и финансирани от Европейския фонд за гарантиране на земеделието (ЕФГЗ) и от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР), и за отмяна на регламенти (ЕС) № 1305/2013 и (ЕС) № 1307/2013 (ОВ L 435, 6.12.2021 г., стр. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj).

Сертифициращият орган в съответната държава членка трябва да потвърди в доклада относно окончателния финансов отчет, който трябва да бъде представен до 30 юни 2026 г., че авансовите плащания, изплатени на бенефициерите за програмния период 2014—2022 г., са уравнени и че само авансовите плащания във връзка с проекти с окончателни плащания по стратегическия план по ОСП за периода 2023—2027 г. продължават да не са уравнени, или че държавата членка е открила необходимите процедури по възстановяване.

3.2. **Допълнително национално финансиране**

Датата на допустимост 31 декември 2025 г. не се прилага за допълнително национално финансиране. Следователно плащанията на бенефициерите по програмата за развитие на селските райони от допълнителни национални средства могат да се извършват след 31 декември 2025 г.

Държавите членки може да подпомагат земеделските стопани с допълнително национално финансиране извън програмата за развитие на селските райони в съответствие с правилата за държавна помощ. За допълнителното национално финансиране, включено в плановете за развитие на селските райони съгласно член 82 от Регламент (ЕС) № 1305/2013, плащанията, извършени след приключването на програмата, трябва да бъдат предмет на отделна оценка на държавната помощ. Отговорност на държавата членка е да получи това разрешение предварително, за да гарантира, че плащанията към бенефициерите са в съответствие с правилата за държавна помощ.

Освен това държавите членки са отговорни да гарантират, че бенефициерите изпълняват ангажиментите си през целия определен период, дори ако част тях продължават след приключването на програмата за развитие на селските райони. Това изисква от държавите членки да извършат необходимите проверки в съответствие с Регламент (ЕС) № 1306/2013 до края на периода на ангажимент. Ако задълженията не са изпълнени, или са изпълнени само частично до края на периода на ангажимент, държавите членки трябва да възстановят съответните суми и да ги върнат в бюджета на Съюза (вж. преходни правила в член 104, параграф 1, буква а), точка iv) от Регламент (ЕС) 2021/2116 ([16]) и член 14, буква б) от Регламент за изпълнение (ЕС) 2022/1173 на Комисията).

3.3. **Финансов план — горна граница за разходите по мерки**

Комисията е длъжна да определи горна граница за всички декларирани разходи, които превишават размерите, програмирани в действащия финансов план за всяка отделна мярка, в съответствие с член 36, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

Ако разходите за дадена мярка са ограничени и държава членка направи надлежно обосновани изменения в своята ПРСР в рамките на сроковете, посочени в член 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 808/2014, изключените разходи могат да бъдат изплатени по-късно, след като Комисията приеме изменението на ПРСР (член 23, параграф 2 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014).

3.4. **Специални разпоредби относно разходите за операциите, посочени в член 59, параграф 4, букви д), е) и ж) от Регламент (ЕС) № 1305/2013**

В следващия раздел се обясняват специфичните разпоредби относно разходите за операции, посочени в член 59, параграф 4, букви д), е) и ж) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, в които се предвиждат дерогации от процентното участие на ЕЗФРСР, определено в член 59, параграф 3. Тези дерогации се прилагат за специфични случаи, в които при определени условия са разрешени по-високи ставки на съфинансиране, които следва да бъдат проверени и евентуално коригирани при приключване, с цел да се осигури спазване на правилата.

В член 59, параграф 4, буква д) от Регламент (ЕС) № 1305/2013 се предвижда, че за операции, финансирани от средства, прехвърлени към ЕЗФРСР в изпълнение на член 136а, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 73/2009 и член 7, параграф 2 и член 14, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1307/2013, максималният процент на съфинансиране е 100 %. Поради това спазването на тази разпоредба ще бъде проверено при приключването. Ако кумулативните разходи, декларирани от държавата членка, надхвърлят размера на сумите, разпределени като прехвърляния от други фондове към ЕЗФРСР, ще бъде приложена корекция (ограничаване) на плащанията.

В член 59, параграф 4, буква е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013 се предвижда, че процентът на съфинансиране от ЕЗФРСР е в размер на 100 % за сума от 100 милиона евро, по цени от 2011 г., разпределена за Ирландия, за сума от 500 милиона евро, по цени от 2011 г., разпределена за Португалия, и за сума от 7 милиона евро, по цени от 2011 г., разпределена за Кипър.

([16]) Регламент (ЕС) 2021/2116 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 г. относно финансирането, управлението и мониторинга на общата селскостопанска политика и за отмяна на Регламент (ЕС) № 1306/2013 (ОВ L 435, 6.12.2021, стр. 187, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/2116/oj).

При приключването ще бъде проверено съответствието с член 59, параграф 4, буква е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Ако кумулативният общ размер на разходите, декларирани от засегнатата държавата членка за всички съответни бюджетни редове, надхвърля размера на сумите, отпуснати в съответствие с член 59, параграф 4, буква е) от Регламент (ЕС) № 1305/2013, трябва да се приложи корекция (ограничаване) на плащанията.

С член 59, параграф 4, буква ж) от Регламент (ЕС) № 1305/2013 се дава възможност на държавите членки (Гърция и Румъния), които към 1 януари 2014 г. получават финансова помощ в съответствие с членове 136 и 143 от ДФЕС, да увеличат размера на участието на ЕЗФРСР най-много с допълнителни 10 процентни пункта до общо 95 %, за разходи, направени през първите две години от периода на изпълнение на програмата за развитие на селските райони (т.е. до второто тримесечие на 2017 г. за Румъния и четвъртото тримесечие на 2017 г. за Гърция. В член 59, параграф 4, буква ж) обаче се изисква също така процентното участие на ЕЗФРСР, което би било приложимо без тази дерогация, да се спазва за всички публични разходи, извършени по време на програмния период.

При приключването Комисията проверява дали временната дерогация по член 59, параграф 4, буква ж), се прилага правилно от съответните държави членки. По-конкретно Комисията ще провери дали след период от 2 години използваната ставка на процентно участие не превишава приложимите максимални ставки, определени в член 59, параграф 3 за целия програмен период. Проверява се съответствието с член 59, параграф 4, буква ж) от Регламент (ЕС) № 1305/2013 и в случай на несъответствие следва да се направят корекции.

3.5. **Специфични правила за допустимост, приложими към действията по отношение на финансовите инструменти съгласно член 42 от Регламент (ЕС) № 1303/2013**

През програмния период 2014—2022 г. управляващите органи на ЕЗФРСР са създали само фондове за заеми и гаранции. Поради това в настоящите насоки не се разглеждат подробно капиталовите или квазикапиталовите финансови инструменти (ФИ).

Допустимостта на разходите на финансовите инструменти при приключване е определена в член 42 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 (и в съответните разпоредби от Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014 на Комисията ([17]), както е обяснено в следващите параграфи). В съответствие с член 42 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 при приключването на дадена програма допустимите разходи на финансовия инструмент са общата сума на приноса от програмата, реално изплатена или — при гаранции — за която са поети задължения от финансовия инструмент в периода на допустимост, която съответства на:

а) плащанията към крайните получатели, а в посочените в член 37, параграф 7 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 случаи — плащанията в полза на крайните получатели;

б) средства, за които са поети задължения по договори за гаранции, независимо дали са непогасени или вече са достигнали своя падеж, за да се отговори на евентуални покани за осигуряване на гаранции за загуби, изчислени въз основа на предпазлива предварителна оценка на риска, обхващащи множество съответни нови заеми или други рискови инструменти за нови инвестиции в крайни получатели;

в) субсидии с капитализирана лихва или субсидии за гаранционни такси, които трябва да бъдат изплатени за период, не по-дълъг от 10 години след периода на допустимост, използвани в комбинация с финансови инструменти, изплатени в гаранционна блокирана сметка, специално открита за тази цел с предназначение те да се отпускат ефективно след периода на допустимост, но по отношение на заеми и други рискови инструменти — отпуснати за инвестиции в крайни получатели в рамките на периода на допустимост;

г) възстановяване на направени разходи за управление или плащане на такси за управление на финансовия инструмент.

За допустими могат да се считат само разходите, направени в съответствие с член 42 от Регламент (ЕС) № 1303/2013. Не е необходимо инвестициите от крайните получатели да са приключили.

Средствата по програмата, за които са поети задължения към ФИ в споразумението за финансиране и/или са изплатени на ФИ, но не и на крайните получатели, или за които са поети задължения по договори за гаранции за изплатените основни заеми и т.н., не са допустими разходи.

([17]) Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014 на Комисията от 3 март 2014 г. за допълнение на Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство (ОВ L 138, 13.5.2014 г., стр. 5, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_del/2014/480/2019-05-30).

Периодът на допустимост и последващото представяне на окончателните отчети се уреждат от преходните разпоредби в член 1 и член 2, параграф 1 от Регламента за преходните разпоредби.

При заемите допустимите разходи съответстват на средствата по програмата, които са били ефективно изплатени на крайните получатели, както е посочено в член 42 от Регламент (ЕС) № 1303/2013. Средствата по програмата, за които са поети задължения в договорите с крайните получатели и които не са изплатени, не са допустими. Лихвените субсидии, субсидиите за гаранционни такси и техническата помощ, изплатени в полза на крайните получатели през периода на допустимост, също са допустими разходи.

По отношение на гаранциите средствата по програмата, за които са поети задължения по договори за гаранции, са допустими само ако съответните заеми или други инструменти, носещи риск, са изплатени на крайните получатели. Ако финансовият посредник или ползващото се лице по гаранциите не е превело на крайните получатели планираните средства по новите заеми или други инструменти за споделяне на риска, допустимите разходи ще бъдат намалени пропорционално (съгласно предвиденото в член 8, буква г) от Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014).

Допустимостта на разходите, определени в член 42, параграф 1, буква в) се отнася до случаите, в които безвъзмездни средства и финансови инструменти се комбинират в една операция по смисъла на член 37, параграф 7 от Регламент ЕС № 1303/2013. При изчислението трябва да бъдат взети предвид и съответните споразумения за финансиране, съгласно изискването в член 11 от Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014 на Комисията.

Сумата, която трябва да се плати в доверителна сметка, съдържа:

а) дисконтираните задължения за плащане в случай на капитализирани лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси за период, който не надвишава 10 години след периода на допустимост, и/или

б) дисконтираните разходи и такси за управление, които трябва да бъдат платени след периода на допустимост за срок от шест години в случай на микрокредити.

Подходът за определяне на сумата, която трябва да се плати в доверителна сметка, може да бъде различен, стига да има ясна обосновка за избора на методология. Държавите членки могат или i) да следват подхода на проектното финансиране и да използват стойността от 4 %, предлагана в случай на операции, които генерират нетни приходи (член 19 от Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014 на Комисията), или ii) да прилагат базовите лихвени проценти, определени от Комисията. ([18])

В член 42, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 е предвидено изключение в случай на микрокредити. Капитализираните разходи или таксите за управление, които трябва да бъдат изплатени за период, не по-дълъг от шест години след периода на допустимост, по отношение на инвестиции в крайни получатели, извършени в рамките на този период на допустимост, които не могат да бъдат обхванати от разпоредбите на членове 44 или 45, могат да се считат за допустими разходи, когато се плащат в доверителна сметка, специално открита за тази цел. Освен това, в съответствие с член 14, параграфи 1, 2 и 4 от Делегиран регламент (ЕС) № 480/2014 капитализираните разходи или такси за управление, които трябва да бъдат възстановени като допустими разходи по силата на член 42, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, се изчисляват в края на периода на допустимост като сбор на дисконтираните разходи и такси за управление, които трябва да бъдат платени след периода на допустимост за срока по член 42, параграф 2 от посочения регламент, и съобразно съответните споразумения за финансиране. Капитализираните разходи и такси за управление, които трябва да бъдат платени след периода на допустимост за финансов инструмент за отпускане на микрокредити, не следва да превишават годишно 1 % от средствата от програмата, които са платени на крайните получатели по смисъла на член 42, параграф 1, буква а) от Регламент (ЕС) № 1303/2013 под формата на заеми и които все още предстои да бъдат изплатени обратно на финансовия инструмент, изчислени пропорционално на изминалото време от края на периода на допустимост до най-ранната от следните дати — датата на изплащането на инвестицията, края на процедурата по възстановяване в случай на неизпълнение на задълженията или края на срока по член 42, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013. Всички остатъчни средства по доверителната сметка след изтичането на срока по член 42, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 или в резултат на неочаквана ликвидация на финансовия инструмент преди края на този срок трябва да се използват по реда на член 45 от същия регламент.

Реинвестираните върнати средства или освободени гаранции не могат да бъдат декларирани като допустими разходи, т.е. средства, които попадат във втори и следващи инвестиционни цикли.

([18]) Методологията е определена в Съобщението на Комисията относно преразглеждане на метода за определяне на референтните и сконтовите лихвени проценти (2008/C 14/02) (ОВ C 14, 19.1.2008 г., стр. 6). Базовите лихвени проценти са публикувани на следния адрес: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-12/reference_rates_base_rates2024_1_croatia_eurozone.pdf.

Освен това средствата от управление на касовите наличности, инвестирани съгласно член 43 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, също се считат за недопустими разходи при приключване. Лихвите, натрупани от плащанията от ПРСР към финансовия инструмент, които могат да се припишат на участието на европейските структурни и инвестиционни фондове, се отнасят до управлението на касовите наличности на средствата от ПРСР, изплатени на финансовия инструмент. При приключването на ПРСР всички тези суми, които не са били използвани в съответствие с разпоредбите на член 43 от Регламент (ЕС) № 1303/2013, следва да бъдат приспаднати от допустимите разходи.

Ако е налице нетна отрицателна лихва, тя може да бъде покрита от върнатите средства съгласно член 44, параграф 1, буква б) от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

Във всички случаи управляващият орган трябва да води отчетност.

Изплащането на окончателното салдо е уредено в член 41, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

По отношение на повторното използване на средства след края на периода на допустимост се прилага член 45 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

През периода, който остава до приключването, държавите членки и управляващите органи могат да отменят плащания от програмите за финансовите инструменти по член 38, параграф 1, букви а) и в) и финансовите инструменти по член 38, параграф 1, буква б), прилагани по реда на член 38, параграф 4, букви а), б) и в) от Регламент (ЕС) № 1303/2013, само ако средствата все още не са били включени в заявление за плащане по член 41 от посочения регламент.

3.6. **Пренасяне на средства за интервенции в обхвата на интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК) от ПРСР за периода 2014—2022 г. към стратегическите планове по ОСП за периода 2023—2027 г.**

Съгласно член 155, параграф 3 от Регламент (ЕС) 2021/2115 задълженията, поети по посочените в членове 22, 28, 29, 33 и 34 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 многогодишни мерки (съответстващи на мерки 8.1, 10, 11, 14 и 15 от програмите за развитие на селските райони) може да бъдат пренасяни към интервенции по смисъла на член 70 от Регламент (ЕС) 2021/2116 от стратегическия план по ОСП (ЕЗФРСР). Освен това член 155, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/2115 позволява разходи, свързани със задължения към бенефициерите, поети по посочените в членове 28 и 29 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 на Съвета многогодишни мерки (мерки 10 и 11 от програмите за развитие на селските райони), да се подпомагат от ЕФГЗ (екосхеми) в периода на изпълнение на стратегическия план по ОСП при условие че тези задължения отговарят на специфични условия, като например допустимост за „екосхеми тип б)“ по смисъла на член 31, параграф 7, първа алинея, буква б).

За разходите, пренесени от текущите ангажименти по ПРСР към плана по ОСП, които ще бъдат финансирани от бюджета на плана по ОСП (2023—2027 г.), се прилагат нови изисквания за съответствие с предварителни условия. Член 48 от Регламент (ЕС) № 1305/2013 позволява на земеделските стопани да се оттеглят от тези ангажименти ако не са съгласни с новите условия, като например условията, свързани с изискванията за съответствие с предварителни условия.

3.6.1. *Плащания, които касаят повече от един програмен период*

Авансовите плащания по ПРСР при уреждането на окончателните плащания по плановете по ОСП следва да се извършват само в изключителни случаи и само в ограничена степен съгласно разпоредбите на член 155 от Регламент (ЕС) 2021/2115.

Тъй като в член 155 се предвижда допустимост на някои разходи, извършени през предходните програмни периоди, при условие че тези разходи са включени в плановете по ОСП и са съобразени с правилата на новата нормативна уредба, правилата във връзка със съответните ангажименти и правилата относно проверките и контрола могат значително да се променят за бенефициерите в случай на мерки в рамките на интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК). Следователно комбинирането във връзка с индивидуален ангажимент на плащания от два програмни периода, управлявани от различни правни рамки, създава значителна административна сложност както за управляващите органи, така и за бенефициерите и следва да се избягва във възможно най-голяма степен.

За да се преодолеят потенциалните пропуски във финансирането и да се избегне сложността на прилагането на различни набори от правила към разходите, извършени през двата програмни периода, държавите членки могат да проучат други възможности, като например преразпределяне на финансовия пакет за ПРСР или използване на допълнително национално финансиране („допълващо“), за да се гарантира, че окончателните плащания могат да бъдат обработени в рамките на ПРСР.

Държавите членки следва също така да имат предвид, че извършените от бенефициерите разходи са допустими съгласно плановете по ОСП само ако са направени от 1 януари 2023 г. нататък (член 86, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115).

3.6.2. *Предварителни условия и проверки за кръстосано съответствие*

След неотдавнашното опростяване на член 83, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/2116 (изменен с Регламент (ЕС) 2024/1468 ([19])) земеделските стопани с максимален размер на стопанството 10 ha, са освободени от проверките за съответствие с предварителни условия. Следователно те не подлежат на системата за контрол по отношение на проверките за съответствие с предварителни условия и поради тази причина тези земеделски стопани не са освободени от проверки във връзка с кръстосаното съответствие по смисъла на член 104, параграф 1, втора алинея, буква а), подточка iv) от Регламент (ЕС) 2021/2116. Иначе казано, земеделските стопани с максимален размер на стопанството 10 ha подлежат на проверки за кръстосано съответствие когато получават съответното подпомагане от плановете за развитие на селските райони.

Преди неотдавнашното изменение на член 104, параграф 1, втора алинея, буква а), подточка iv) от Регламент (ЕС) 2021/2116, в член 12 от Делегиран регламент (ЕС) 2022/1172 бяха определени преходни правила за намаляване на прекомерните административни разходи и тежести, свързани с проверките за някои бенефициери, които подлежат едновременно на проверки за кръстосано съответствие и за съответствие с предварителни условия. За бенефициерите, които получават плащания, основаващи се на площта, разпоредбите на член 12 от Делегиран регламент (ЕС) 2022/1172 ограничават проверките само до проверки за съответствие с предварителни условия. Спазването на съответното задължение за кръстосано съответствие се проверява само когато е установено несъответствие с изискванията за съответствие с предварителни условия. Вследствие на изменението на член 104, параграф 1, втора алинея, буква а), подточка iv) от Регламент (ЕС) 2021/2116 обаче не е необходимо съответните задължения за кръстосано съответствие да бъдат проверявани в случаи на неспазване на изискванията за съответствие с предварителни условия (тъй като членове 96 и 97 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 са отменени).

3.7. **Пренасяне на средства за интервенции извън обхвата на ИСАК от ПРСР за периода 2014—2022 г. към стратегическите планове по ОСП за периода 2023—2027 г.**

В съответствие с член 155, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115 разходи, свързани с правни ангажименти към бенефициерите, поети в рамките на мерките, посочени в упоменатия член ([20]), може да бъдат допустими за участие от ЕЗФРСР по стратегическите планове по ОСП при следните условия:

— разходите са а) извършени след 31 декември 2025 г. (под извършени разходи се разбират разходите, направени от разплащателната агенция) и б) предвидени в стратегическия план по ОСП в съответствие с правилата на Регламента (ЕС) 2021/2115, с изключение на член 73, параграф 3, първа алинея, буква е) от него, и в) отговарят на предвиденото в Регламент (ЕС) 2021/2116;

— за покриване на посочените мерки се прилага процентното участие на ЕЗФРСР за интервенцията, предвидено в стратегическия план по ОСП в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/2115.

В този контекст правните ангажименти се разбират като ангажименти към бенефициерите, които представляват решения за предоставяне на безвъзмездни средства или други административни актове, приети от националния орган, които пораждат оправдани правни очаквания у бенефициера.

Държавите членки може да включат пренесените разходи в своите стратегически планове по ОСП ([21]), като планират отделна интервенция или като включат разходите в съществуваща интервенция с отделна еднократна сума. Пренесените разходи следва да бъдат посочени във финансовия план. Впоследствие това ще бъде одобрено от Европейската комисия в рамките на изменение на стратегическия план по ОСП.

([19]) Регламент (ЕС) 2024/1468 на Европейския парламент и на Съвета от 14 май 2024 г. за изменение на регламенти (ЕС) 2021/2115 и (ЕС) 2021/2116 по отношение на стандартите за добро земеделско и екологично състояние, схемите за климата, околната среда и хуманното отношение към животните, изменение на стратегическите планове по ОСП, прегледа на стратегическите планове по ОСП и освобожданията от проверки и санкции (ОВ L, 2024/1468, 24.5.2024 г., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1468/oj).

([20]) Засегнати са следните разпоредби: членове 14—18, член 19, параграф 1, букви а) и б) и членове 20, 23—27, 35, 38, 39 и 39а от Регламент (ЕС) № 1305/2013, член 35 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и член 4 от Регламент (ЕС) 2020/2220.

([21]) Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2289 на Комисията от 21 декември 2021 г. за определяне на правила за прилагане на Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета относно представянето на съдържанието на стратегическите планове по ОСП и относно електронната система за сигурен обмен на информация, и по-специално член 5, букви г) и д) (ОВ L 458, 22.12.2021 г., стр. 463, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2021/2289/oj).

Разходите, свързани с поети задължения за инвестиции в широкомащабна инфраструктура, които са допустими съгласно Регламент (ЕС) № 1305/2013, но не и съгласно стратегическите планове по ОСП по член 73, параграф 3, първата алинея. буква е) от Регламент (ЕС) 2021/2115, могат да бъдат включени в стратегическия план по ОСП, но само за целите на пренасянето. Това изключение е предвидено в член 155, параграф 4, буква а) от Регламент (ЕС) № 2021/2115. Поради това такава интервенция не може да се използва за нови задължения по стратегическия план по ОСП, а само за финансиране на оставащи задължения, поети по ПРСР. Това може да стане или чрез планиране на отделна интервенция в стратегическия план по ОСП, или чрез планиране в рамките на съществуваща интервенция на действие/подинтервенция, което/която предвижда финансиране на инвестицията в широкомащабна инфраструктура, започната в рамките на ПРСР.

Що се отнася до пренасянето на разходи, свързани с поети задължения в контекста на LEADER, това е възможно по силата на член 155, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115. Въпреки това, като се има предвид, че LEADER се отнася до проекти, изпълнявани от местни групи за действие в контекста на стратегиите за местно развитие, одобрени съгласно ПРСР за периода 2014—2022 г., които трябва да приключат до края на програмния период, това пренасяне следва да бъде ограничено и да бъде свързано с надлежно обосновани специфични обстоятелства.

По принцип член 155, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115 позволява пренасянето на всякакъв вид подпомагане от LEADER (включително подготвителни действия). На практика обаче пренасянето на задължения се отнася предимно до проекти с правни ангажименти по подмярка 19.2 от ПРСР (Подпомагане за операции в рамките на стратегията за ВОМР), където по основателни причини конкретни проекти не могат да бъдат завършени преди края на 2025 г., въпреки че първоначално е било планирано да приключат навреме. Държавите членки обаче трябва да предоставят в своите системи за управление и контрол на стратегическия план по ОСП информация относно плащанията и контрола на такива проекти.

Като цяло на държавите членки се препоръчва да ограничат максимално размера на пренесените задължения и да съобразят поканите с все още наличния бюджет по ПРСР с оглед на изпълнението на проектите преди края на 2025 г. Въпреки това, за да се използват по най-добрия начин наличните средства и да се сведе до минимум рискът от неизползван бюджет на ЕЗФРСР/EURI, е допустимо определено равнище на завишаване и евентуално на пренасяне, стига да са изпълнени условията на член 155, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2021/2115.

3.8. **Натрупана лихва по сумата на предварителното финансиране**

Съгласно член 35, параграф 4 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 Комисията трябва да уравни общата сума на предварителното финансиране в решението за уравняване на сметките преди приключването на програмата за развитие на селските райони. За тази цел държавите членки се приканват да впишат в полза на програмата за развитие на селските райони натрупаната лихва по сумата на полученото предварително финансиране и да я приспаднат от размера на публичните разходи, отбелязан в окончателната декларация за разходите.

4. **ПРЕДСТАВЯНЕ НА ДОКУМЕНТИ ЗА ПРИКЛЮЧВАНЕ**

4.1. **Документи, които трябва да бъдат предоставени от държавите членки за приключването**

Комисията уравнява сметките на акредитираните разплащателни агенции всяка година ([22]). Следователно приключването на дадена програма ще се основава на годишните финансови отчети за всички последователни финансови години (2015—2025 г.) и съответните решения за финансово уравняване.

В съответствие с член 7, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 годишният финансов отчет на акредитирана разплащателна агенция трябва да бъде придружен от декларация за управлението, подписана от лицето, което отговаря за акредитираната разплащателна агенция. В съответствие с член 9, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 във връзка с член 5, параграф 3 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014, сертифициращият орган представя становище относно изчерпателността, точността и достоверността на годишния финансов отчет на разплащателната агенция, доброто функциониране на нейната система за вътрешен контрол и законосъобразността и редовността на разходите, за чието възстановяване е отправено искане до Комисията. Сертифициращият орган трябва да изготви проекта на това становище въз основа на принципите и методите за одит, определени в членове 6 и 7 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014. Посоченото становище трябва да бъде подкрепено с доклад, в който се правят изявленията, изисквани съгласно член 5, параграф 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014. Подробности относно съдържанието на годишния финансов отчет на разплащателната агенция са посочени в член 29 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014.

([22]) Член 51 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

Комисията ще уточни информацията, която държавите членки трябва да представят във връзка с приключването на програмния период 2014—2022 г. на ЕЗФРСР (уравняване на последните годишни финансови отчети) и ще формулира специфични насоки, съдържащи указания за сертифициращите органи на държавите членки във връзка със сертифициращия одит и докладването, които трябва да бъдат осъществени при приключването на програмния период 2014—2022 г. на ЕЗФРСР ([23]).

В съответствие с член 37 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 приключването на дадена програма може да се извърши само след получаването на последния годишен доклад за напредъка по прилагането ѝ (т.е. годишният доклад за изпълнението).

4.2. **Краен срок за подаване на документите за приключване**

Крайният срок за представянето на последния годишен доклад за изпълнението е **30 юни 2026 г.** (член 75, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1305/2013).

Документите, необходими за уравняването на сметките за финансовата година 2025, следва да бъдат изпратени на Комисията до 15 февруари 2026 г. ([24]). Всяка финансова година обхваща разходите, направени от разплащателните агенции от 16 октомври (на година n-1) до 15 октомври (на година n). Освен това за последната година на изпълнение (от 16 октомври 2024 г. до 31 декември 2025 г.) държавите членки трябва да представят на Комисията счетоводните отчети, обхващащи разходите, направени до 31 декември 2025 г., не по-късно от шест месеца след крайната дата на допустимост на разходите, т.е. до 30 юни 2026 г. ([25]).

Ако до 30 юни 2026 г. държавата членка не представи на Комисията горепосочените документи, финансовият ангажимент по изплащане на салдото автоматично се отменя ([26]).

4.3. **Промяна на документите след изтичане на срока за тяхното подаване**

По принцип на държавата членка няма да бъде позволено да внася изменения в нито един от документите, изброени в точка 4.2, след крайния срок за подаването им, освен ако това не бъде поискано от Комисията след разяснения в процеса на съгласуване, с изключение на коригиране на технически грешки.

По искане на Комисията или по инициатива на държавата членка до Комисията могат да бъдат изпращани допълнителни данни относно клиринга на счетоводните сметки в определените от нея срокове, като се отчете количеството извършена работа по набавянето на тези данни. При липса на такава информация Комисията може да извърши уравняването на сметките въз основа на данните, с които разполага ([27]).

В надлежно обосновани случаи Комисията може да приеме искане за закъснение на подаването на информация, ако това искане бъде получено преди крайния срок за подаване на въпросната информация ([28]).

4.4. **Наличност на документи** ([29])

Разходооправдателните документи относно финансираните разходи и целевите приходи, събирани от ЕЗФРСР (включително EURI), трябва да се съхраняват на разположение на Комисията най-малко три години след годината, в която разплащателната агенция е извършила окончателното плащане.

В случай на нередности или небрежност разходооправдателните документи трябва да се съхраняват на разположение на Комисията най-малко три години след годината, в която сумите са изцяло възстановени от бенефициера и изплатени на ЕЗФРСР (включително EURI), или в която са определени финансовите последици от невъзстановяването съгласно член 54, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

В случай на процедура на уравняване по съответствие, предвидена в член 52 от Регламент (ЕС) № 1306/2013, разходооправдателните документи, с изключение на случаите на нередности, трябва да се съхраняват най-малко една година след годината, в която процедурата е приключила със или без финансови корекции, или, ако решението за съответствие е предмет на съдебно производство пред Съда, най-малко една година след годината, в която производството приключи.

([23]) Указание за одит за сертифициране на отчетите на ЕФГЗ/ЕЗФРСР — Изисквания за докладване и становища, издадени от сертифициращия орган.
([24]) Член 30, параграф 2 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014.
([25]) Член 37, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([26]) Член 37, параграф 3 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([27]) Член 30, параграф 3 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014.
([28]) Член 30, параграф 4 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014.
([29]) Член 32 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014.

Разходооправдателните документи може да се съхраняват или на хартиен носител, или в електронен вид, или и по двата начина.

Документите може да бъдат съхранявани единствено в електронен вид само ако националното право на съответната държава членка позволява използването на електронни документи като доказателство за свързаните с тях операции при съдебни производства пред националните съдилища.

Ако документите се съхраняват само в електронен вид, използваната за целта система трябва да съответства на изискванията в точка 3, буква Б от приложение I към Делегиран регламент (ЕС) 2022/127.

5. ПРИКЛЮЧВАНЕ НА ПРОГРАМИТЕ

5.1. Уравняване на сметките

Последното решение за уравняване на сметките, предшестващо приключването на дадена програма за развитие на селските райони, ще се основава на същата документация (член 29 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014) като всяко предходно решение за годишно уравняване, но ще има различен график и ще се отнася за пет „тримесечия“, вместо за четири.

В последното решение за уравняване на сметките преди приключването ще бъдат определени сумите на направените разходи в държавите членки в периода от 16 октомври 2024 г. до 31 декември 2025 г., които ще бъдат признати за изискуеми от ЕЗФРСР въз основа на счетоводните отчети по член 29 от Регламент за изпълнение (ЕС) № 908/2014. С последното решение за уравняване на сметките се определят също така допустимите разходи за финансовите инструменти, посочени в член 42, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и всички намалявания и спирания по членове 41 и 42 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

В резултат на решението за уравняване на сметките сумата, която подлежи на възстановяване от държавата членка или е платима на нея, ще бъде определена, като междинните плащания за периода от 16 октомври 2024 г. до 31 декември 2025 г. се приспаднат от разходите, признати за изискуеми от фонда за същия период. Когато обаче предварителното финансиране и междинните плащания достигнат 95 % от общото участие на ЕЗФРСР и EURI (вж. точка 2.3 от настоящите насоки), Комисията ще пристъпи към уравняване на предварителното финансиране с всяка следваща декларация за разходи. В този случай сумата, която подлежи на възстановяване или е платима, ще бъде определена, като междинните плащания за периода от 16 октомври 2024 г. до 31 декември 2025 г. и уравнената сума на предварителното финансиране за съответния период се приспаднат от разходите, признати за изискуеми от фонда за същия период.

Комисията ще съобщи на държавата членка резултатите от проверката на отчетите, заедно с всички предлагани от нея изменения, в срок от три месеца след получаването на окончателните отчети.

Ако по причини, отнасящи се до съответната държава членка, Комисията не е в състояние да уравни сметките в рамките на четири месеца от получаването им, тя ще уведоми държавата членка за допълнителните проучвания, които предлага да предприеме.

5.2. Изчисляване на салдото при приключване

В решението за уравняване на сметките, посочено в точка 5.1. от настоящите насоки, Комисията ще изчисли и включи също така салдото, което трябва да бъде изплатено или възстановено при приключването на програмата за развитие на селските райони. Следва обаче да се отбележи, че ако има годишни финансови отчети за предходни финансови години, които все още не са уравнени след решението за уравняване за последната година на изпълнение, програмата не може да бъде приключена и салдото не може да бъде изплатено.

Всички неизплатени нареждания за събиране, издадени от Комисията, ще бъдат приспаднати от плащането на окончателното салдо.

Когато държава членка е извършила финансови корекции вследствие на своите проверки и е събрала съответните суми, тя трябва да преразпредели сумите към съответната програма. В съответствие с член 56 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 сумите на финансирането от Съюза по линия на ЕЗФРСР, които са отменени, и възстановените суми, както и натрупаните по тях лихви, трябва да бъдат преразпределени в рамките на съответната програма. Поради това сумите, възстановени поради нередности, свързани с програмния период 2014—2022 г., не могат да бъдат използвани за финансиране на операциите по стратегическия план по ОСП, нито да бъдат пренасочени към операции, които са били предмет на финансова корекция ([30]). При приключването на ПРСР сумите, които държавата членка не е използвала повторно, трябва да бъдат върнати в бюджета на Съюза и следователно ще бъдат приспаднати от салдото.

([30]) Член 56 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

При приключването на ПРСР Комисията ще вземе предвид и последния годишен доклад за напредъка по изпълнението на програмата за развитие на селските райони, посочен в член 75 от Регламент (ЕС) № 1305/2013. Комисията ще информира държавите членки в срок от пет месеца за резултатите от разглеждането на този доклад ([31]).

Комисията ще вземе предвид всички висящи плащания, които са намалени или спрени съгласно членове 41 и 42 от Регламент (ЕС) № 1306/2013, в салдото по приключване, като намали окончателното плащане с тези суми на намаляванията и спиранията.

Комисията уведомява писмено държавата членка за своето предложение за изплащане или връщане на салдото.

Пример за изчисляване на окончателното салдо е представен в таблица 1 от настоящите насоки.

5.3. **Намалявания поради неспазване на крайния срок за плащане при приключване на програмата**

Проверката на спазването на последния краен срок за плащанията към бенефициерите по ПРСР, предхождащи приключването на дадена програма за развитие на селските райони, ще се основава на същите разпоредби (член 75, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 и член 5а от Делегиран регламент (ЕС) № 907/2014), както всяко годишно изпълнение на крайния срок за плащане, но ще има различен график, подобно на последното решение за уравняване на сметките.

Изчислението на 5-процентния праг, посочен в член 5а, параграф 2 от Делегиран регламент (ЕС) 907/2014 за последната година на изпълнение няма да се промени, т.е. за периода на резерва ще бъдат взети предвид следните тримесечия: От третото тримесечие на 2024 г. до второто тримесечие на 2025 г. Третото и четвъртото тримесечие на 2025 г. се третират като тримесечия на просрочено плащане и не влияят на резерва.

Последното изчисление на намаления поради срокове за плащане за дадена програма ще се основава на 5 вместо на 4 тримесечия, т.е. ще се вземе предвид четвъртото тримесечие на 2025 г.

5.4. **Изплащане на салдото**

Комисията ще изплати салдото, в зависимост от наличните средства, не по-късно от шест месеца след датата, от която последният годишен финансов отчет и годишният доклад за напредъка се считат за приети и всички годишни отчети са уравнени. ([32]) Това изплащане на окончателното салдо не засяга евентуални последващи решения за съответствие след приключването на програмата.

5.5. **Отмяна на бюджетни кредити**

Частта от бюджетните задължения, която все още не е приключена към последната дата на допустимост на разходите (31 декември 2025 г.) и за която държавата членка не е направила декларация за разходи до 30 юни 2026 г., ще бъде автоматично отменена от Комисията ([33]).

След изплащането на салдото Комисията ще отмени всички останали открити финансови задължения в срок от шест месеца след приключването ([34]).

В съответствие с член 15, параграф 1 от Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета (Финансовият регламент) ([35]) бюджетните кредити, съответстващи на отменените бюджетни задължения, може да бъдат предоставени отново в случай на явна грешка, която се дължи само на Комисията.

([31]) Член 50, параграф 7 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.
([32]) Член 37, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([33]) Член 38, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([34]) Член 37, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([35]) Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юли 2018 г. за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза, за изменение на регламенти (ЕС) № 1296/2013, (ЕС) № 1301/2013, (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) № 1304/2013, (ЕС) № 1309/2013, (ЕС) № 1316/2013, (ЕС) № 223/2014 и (ЕС) № 283/2014 и на Решение № 541/2014/ЕС и за отмяна на Регламент (ЕС, Евратом) № 966/2012. Този регламент е отменен с Регламент (ЕС, Евратом) 2024/2509. Независимо от това, в съответствие с член 277, параграф 4 от него, отменението Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 продължава да се прилага за правните ангажименти, поети преди влизането в сила на Регламент (ЕС, Евратом) 2024/2509. Следователно съгласно член 76 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 относно правните ангажименти в програмите за развитие на селските райони Регламент (ЕС, Евратом) 2018/1046 все още се прилага.

6. ОТГОВОРНОСТИ СЛЕД ПРИКЛЮЧВАНЕТО

6.1. Проследяване на недължими плащания, открити след подаване на документите за приключване

Отговорността за възстановяване на недължимите плащания не отпада с приключването на програмата за развитие на селските райони, но държавите членки трябва да продължат възстановяването на всички недължими плащания, установени след приключването на програмите, по които на бенефициерите са изплатени средства от Съюза, съгласно член 59, параграф 1, буква д) от Регламент (ЕС) 2021/2116 ([36]).

Съответните суми трябва да бъдат докладвани на Комисията в съответствие с приложения II и III към Регламент (ЕС) № 908/2014 и таблицата „50 %/50 %“ по смисъла член 54, параграф 2, първа и втора алинея и член 54, параграф 3, втора алинея от Регламент (ЕС) № 1306/2013.

Член 54 от Регламент (ЕС) № 1306/2013 е приложим към текущите процедури по възстановяване на средства и към процедурите по възстановяване на средства, които предстои да бъдат започнати по отношение на недължимо платените суми, произтичащи от програмния период 2014—2022 г. на ЕЗФРСР.

Дадена държава членка може да реши да спре процедурата по възстановяване на средства в случаите, когато направените разходи надхвърлят размера на подлежащата на връщане сума, както е посочено в член 54, параграф 3, буква а) от Регламент 1306/2013, или когато връщането се окаже невъзможно поради неплатежоспособност, констатирана и призната съгласно националното право, на длъжника или на лицето, което носи юридическа отговорност за нередността, съгласно посоченото в член 54, параграф 3, буква б) от Регламент 1306/2013.

Сумите, които ще бъдат начислени на държавите членки във връзка с неуредените случаи на нередности, които ще попаднат в обхвата на правилото „50 %/50 %“ ([37]) след решението за приключване, ще трябва да бъдат възстановявани в бюджета на Съюза на годишна база.

6.2. Уравняване по съответствие след приключването

Приключването на програма за развитие на селските райони не предопределя последващо решение за уравняване по съответствие, което може да включва суми, които да бъдат начислени на държавата членка след одити от страна на Комисията.

6.3. Оценка на рамката за изпълнение при приключване

Оценката на изпълнението на рамката за изпълнение на ПРСР ще се извърши през 2026 г. въз основа на заключителния годишен доклад за изпълнението. При тази оценка Комисията потвърждава степента на постигане на крайните цели и идентифицира всички сериозни пропуски в тяхното изпълнение.

„Сериозен неуспех при постигането на приоритет от рамката за изпълнение“ означава че степента на постигане на дадена цел или цели (когато има повече от две цели за всеки приоритет) е под определен процент съгласно определеното в член 6 от Регламент (ЕС) № 215/2014 на Комисията. Освен това установяването на сериозен неуспех при постигането на даден приоритет е обвързано с редица кумулативни условия съгласно предвиденото в член 22, параграф 7 от Регламент (ЕС) № 1303/2013. Преди Комисията да установи сериозен неуспех при постигането на приоритет, тя трябва да установи, че сериозният неуспех се дължи на слабост в изпълнението и да уведоми управляващия орган, който трябва да има възможност да предприеме коригиращи действия.

Комисията може да приложи финансова корекция за установен сериозен неуспех при постигането на приоритет от рамката за изпълнение, но не е задължена да го направи.

Комисията няма да прилага финансови корекции когато неуспехът при постигането на приоритет от рамката за изпълнение се дължи на въздействието на социално-икономически или екологични фактори, съществени промени в икономическите или екологичните условия в съответната държава членка или на причини, свързани с форсмажорни обстоятелства, които оказват сериозно въздействие върху изпълнението на съответните приоритети ([38]).

([36]) Предишен член 58, параграф 1, буква д) от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([37]) Член 54, параграф 2 от Регламент (ЕС) № 1306/2013.
([38]) Член 22, параграф 7 от Регламент (ЕС) № 1303/2013.

ТАБЛИЦА 1: Пример за изчисляване на окончателното салдо

Изчисляване на окончателното салдо за дадена ПРСР
I. **Проверка на спазването на финансовия план по мярка:**
а) Общ размер на разходите, декларирани в годишните декларации за програмния период 2014—2022 г.
б) Корекции
в) Минус общия размер на ограничаването на равнище отделна мярка
II - **Приспадане на вече изплатени на ПРСР суми:**
а) Изплатено предварително финансиране
б) Междинни плащания
= дължимо окончателно салдо
- Временни спирания/прекъсвания
= ОКОНЧАТЕЛНО САЛДО, което да бъде платено или върнато